

Науковий вісник НЛТУ України
Scientific Bulletin of UNFU

<http://nv.nltu.edu.ua>

<https://doi.org/10.15421/40270616>

Article received 08.08.2017 p.

Article accepted 28.09.2017 p.

УДК 574.42:639.1.053

ISSN 1994-7836 (print)

ISSN 2519-2477 (online)

@ ✉ Correspondence author

V. P. Novytskyi

vasiliy_nov@ukr.net

В. П. Новицький¹, П. В. Маціборук¹, А. А. Міняйло²

¹Інститут агроєкології і природокористування, НААН України, м. Київ, Україна

²Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ, Україна

ЕКОЛОГО-ГОСПОДАРСЬКІ АСПЕКТИ УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ БОНІТУВАННЯ МИСЛИВСЬКИХ УГІДЬ АГРОЛАНДШАФТІВ УКРАЇНИ (НА ПРИКЛАДІ ЛІСОСТЕПОВОЇ ЗОНИ)

Доведено, що законодавчо регламентовані підходи до бонітування відкритих ландшафтів України, зокрема її лісостепо-вої зони, базуються переважно на оцінюванні середовищевірних властивостей природних та антропогенно змінених еко-систем. Це опосередковано характеризує захисні якості польових угідь, тоді як кормові – залишає поза класифікацією. Ви-явлено, що зимуючі рослинні культури своїм топографічним розташуванням спричиняють просторовий перерозподіл зайця сірого на досліджуваній території за агрегованим типом. Тоді як з віддаленням від озимих посівів зазначений тип розподілу поступово переходив у притаманний виду – дифузний. Обґрунтовано провідну роль посівів озимих злакових та багаторіч-них бобових культур у сучасних агроландшафтах Лісостепу України як трофічно привабливих стацій для денного залягання зайця сірого у невегетативний період. Для удосконалення чинної методики мисливського бонітування орних земель держави запропоновано передусім використовувати оцінкові критерії природної і штучної мозаїчності ландшафтів на фоні просторо-во-часових характеристик їх укомплектованості багаторічними природними фітоценозами та озимими агрофітоценозами І групи трофічної цінності саме у невегетативний період, як два визначальні показники якості польових угідь не залежно від періоду року та пересічності місцевості. Висловлені зауваження та пропозиції рекомендовано розглядати як тимчасовий ва-ріант покращення ситуації до кардинального переформатування чинної нормативно-правової бази з упорядкування мис-ливських угідь держави.

Ключові слова: Лісостеп; польова фауна; оцінка орних земель.

Вступ. Фундаментальними еколого-господарськими інструментами нормування прямого антропогенного тиску на мисливську фауну варто вважати методичні підходи до оцінкової класифікації (бонітування) угідь, за результатами яких в Україні власне і визначають оп-тимальну та, відповідно, експлуатаційну щільності ди-ких тварин. Про недосконалість чинного у державі По-рядку проведення упорядкування мисливських угідь (далі – Порядок) (Poriadok provedennia uporiadkuvan-nya..., 2001), який регламентує їхні ключові бонітуваль-ні критерії, раніше зазначено у галузевих ЗМІ (Novytskyi, 2017a, 2017b), а також у (Sheihis & Shev-чук, 2007; Zminy do Poriadku provedennia..., 2006).

У ракурсі цієї роботи, основні наші зауваження сто-сувалися окремих, офіційно дієвих, методичних аспек-тів типології та бонітування польових угідь для місце-вої мисливської фауни Українського лісостепу, зокре-ма, з огляду на динамічне скорочення чисельності тва-рин господарсько корисних видів у регіоні досліджень, з початком набрання чинності зазначеного Порядку.

Мета дослідження – здійснити еколого-господарсь-кий аналіз чинної системи бонітування мисливських угідь агроландшафтів України та обґрунтувати шляхи її удосконалення, на прикладі лісостепо-вої зони держави.

Матеріали та методи дослідження. Вивчення прос-торового розподілу тварин на орних землях проводили упродовж невегетативних періодів 2016-2017 рр., у Хмельницькій, Кіровоградській, Черкаській та Черні-гівській областях, за таким принципом. Відокремлені польові контури озимих зернових (пшениця, $n_{\text{контурів}} = 7$) і багаторічних кормових бобових трав (люцерна, $n_{\text{контурів}} = 3$) загальною площею 815 га умовно виділяли у "зони І" та підбирали так, щоб у радіусі 3 км навколо їх не бу-ло посівів інших трофічно цінних зимуючих культур. Цю відстань обрано з урахуванням середньої хорди ін-дивідуальних ділянок зайця сірого у рівнинних лан-дшафтах (Kornieiev, 1960; Gruzdev, 1974), як фонового біоіндикаторного виду. Зони І сформували поля під зя-бом та післяжнивними стернями, що розміщені у раді-усі 0-1,5 км навколо зон І ($\Sigma S = 1563$ га). Зони ІІ – ана-логічні зонам І польові контури, розташовували відпо-відно у радіусі 1,5-3,0 км навколо зон І ($\Sigma S = 4014$ га). Загальна кількість облікових особин зайця сірого за період досліджень становила 105 гол.

Потенційну багатоплідність зайця сірого, залежно від наближення індивідуальних ділянок тварин до зон І ($n_{\text{♀}} = 18$ ос.), визначали окомірно та з допомогою мікроскопії гістологічних препаратів упродовж мисливських днів ос-

Інформація про авторів:

Новицький Василь Петрович, канд. с.-г. наук, ст. наук. співробітник **Email:** vasiliy_nov@ukr.net

Маціборук Павло Вікторович, канд. с.-г. наук, завідувач лабораторії. **Email:** matsiboruk_pavlo@ukr.net

Міняйло Анатолій Анатолійович, канд. с.-г. наук, доцент. **Email:** m.anatoliy@ukr.net

Цитування за ДСТУ: Новицький В. П., Маціборук П. В., Міняйло А. А. Еколого-господарські аспекти удосконалення системи бонітування мисливських угідь агроландшафтів України (на прикладі лісостепо-вої зони) . Науковий вісник НЛТУ України. 2017. Вип. 27(6). С. 81–84.

Citation APA: Novytskyi, V. P., Matsiboruk, P. V., & Minyaylo, A. A. (2017). Ecological-Agricultural Aspects of Improving the Assessment System of Hunting Grounds of Agro-Landscapes of Ukraine (on the Example of the Forest-Steppe Zone) . *Scientific Bulletin of UNFU*, 27(6), 81–84. <https://doi.org/10.15421/40270616>

танньої декади січня 2016 р. Розміри яйцекладок куріпки сірої, залежно від наближення індивідуальних ділянок птахів до зон I ($n_{\text{гнізд}} = 13$ шт., $l_{\text{маршруту}} = 30$ км), визначали впродовж травня-червня 2017 р. Пошук гнізд птахів здійснювали з допомогою лягавої собаки з радіонашийником, оснащеним GPS-навігацією та давачем руху. Основними польовими методами досліджень були облікові та типологічні (Nastanova z uporiadkuvannia myslyvskykh uhid, 2002); лабораторними – анатомічні, гістологічні і мікроскопічні, камеральними – математико-статистичні та аналітичні (Konverskyi, 2010).

Результати дослідження та їх обговорення. Згідно з типологічними підходами, викладеними у чинному Порядку (Poriadok provedennia uporiadkuvannia..., 2001), Лісостеп України нормативно розмежований на Правобережну та Лівобережну лісомисливські зони по руслу р. Дніпро, а місцеві мисливські угіддя, своєю чергою, поділяють на дев'ять типів, виходячи з власних орографічних, гідрологічних, фітоценотичних та господарських характеристик: хвойний ліс, листяний ліс, змішаний ліс, чагарники, орні землі, луки, болота, водойми та балки. Відтак складові елементи типового агроландшафту тут розподілено на окремі типи угідь. Звідси можна виокремити три типи – орні землі, луки та балки відкритих ландшафтів, які є основними середовищевірними стаціями існування польової дичини в агроландшафтах. Проте подальша диференціація згаданих типів на підтипи не витримує, на наш погляд, критики з погляду класичних зооекологічних наукових праць за досліджуваними об'єктами мисливської фауни. Так, для лісостепової зони України тип угідь "*Орні землі*" за чинними нормативами поділяють на три підтипи (види):

- рілля, сади, виноградники тощо;
- сільськогосподарські культури з густою мережею лісосмуг;
- сільськогосподарські культури з рідкою мережею лісосмуг.

При цьому незрозумілими залишаються такі аспекти методики упорядкування угідь, які сформовано у фахові зауваження, що потребують опрацювання галузевими органами державного управління та невідкладного вирішення:

1. У спільний клас бонітету поєднано абсолютно різнорідні типологічні виділи, зокрема "рілля – сади", "рілля – виноградники".
2. Не зрозуміло, що вкладали автори Порядку у поняття підтипу "рілля", за умови наявності підтипів "сільськогосподарські культури...", коли йдеться про законодавчо визначене бонітування угідь на період 15 років?
3. Щодо орних земель, тут не враховано таксономічної приналежності культур (захисно-кормова цінність), сівозміни на певний проміжок часу або ж господарсько-регіональну спеціалізацію галузі рослинництва у цілому; мозаїчності їх розміщення, наявності чи повної відсутності окремих груп тощо.
4. Надважливим для польових видів тварин ландшафтним виділам – лісосмугам не надано навіть примітивної фітоценотичної диференціації.
5. "Орієнтовна шкала визначення ступеня поточного впливу різноманітних чинників на мисливську фауну" чинного Порядку не має видового розрізу навіть за типологічними групами дичини (лісова, польова, водноболотна), не містить граф щодо визначення впливу доступності посівів зимуючих кормових культур, які є раціон-формувальними для фітофагів у не вегета-

ційний період. Окремі положення Шкали суперечать загальноприйнятим зооекологічним постулатам по своїй суті, зокрема механізм зменшення середнього бонітету польових угідь з підвищенням їх природної мозаїчності і т. ін.

З викладених зауважень випливає, що законодавчо встановлені підходи до мисливськогосподарського бонітування відкритих ландшафтів держави, зокрема її лісостепової зони, ґрунтуються переважно на оцінюванні середовищевірних властивостей природних та антропогенно змінених екосистем. Це, своєю чергою, опосередковано може характеризувати захисні якості польових угідь, тоді як кормові – взагалі залишає поза класифікацією. У зв'язку із зазначеними вище обставинами, ми організували серію наукових досліджень, спрямованих на вивчення сучасної ролі озимих продовольчих та багаторічних кормових агрофітоценозів у формуванні просторової структури та репродуктивної здатності фонових для місцевих агроландшафтів видів тварин – зайця сірого і куріпки сірої, як ключового показника кормової цінності угідь.

Результати вивчення просторового розподілу місць денного залягання зайця сірого у невегетаційний період, стосовно агропографічних особливостей розміщення польових контурів, засвідчили – у зонах I (озимі та багаторічні кормові трави) зосереджувалося 13,3 % виявлених тварин за усередненої щільності 17,2 ос./тис. га. У зонах II на днювання залягала найбільша кількість зайців – 49,5 % за щільності 33,2 ос./тис. га ($p < 0,001$, порівняно до усереднених даних зон I). Тоді як у зонах III було нараховано найменшу щільність тварин (9,7 ос./тис. га) на одиницю досліджуваної площі – 37,1 % ($p < 0,01$, порівняно до даних зон I; $p < 0,07$, порівняно до даних зон II).

З віддаленням індивідуальних ділянок зайця сірого від зон I до 3 км, у самок знижувалося число преовуляторних та овульованих фолікулів на 41,7 %, порівняно до тих, що мешкали у 1,5-кілометровій зоні навколо посівів озимих. Поряд з цим, на 37,5 % знижувалося число візуально виявлених ембріонів. Відносна ембріональна смертність за встановленим зональним розподілом становила: I – 16,7 %; II – 23,3 %; III – 14,3 %. Примітно, що у тварин третьої дослідної зони також простежено чітку тенденцію до більш пізніх термінів настання гону (сезону спарювання) – тоді як у 66,7 % самок зон I та II наприкінці січня можна було візуально виявити ембріони, серед тварин зон III таких нараховувалося у середньому тільки 33,3 %.

Безпосередньо у посівах озимих культур не виявлено жодної гніздивлі куріпки сірої, тоді як у зонах II і III розміри сформованих яйцекладок становили відповідно $11,5^{+1,21}$ і $9,2^{+0,86}$ шт. Отже, у зонах III яйценосність куріпки сірої невірогідно знижувалася на 20,0 %. Проте незначні та консолідовані значення стандартних відхилень свідчать, що зі зростанням вибірки настання статистично значущої різниці між досліджуваними параметрами було неминучим. При цьому, варто відзначити, що у зонах III, на період обліків, також фіксувалася значно менша кількість сформованих яйцекладок, дані яких не входили до розрахунків. Останнє повторно засвідчує гальмування термінів настання періоду розмноження у ценопопуляціях фітофагів, зокрема зайця сірого та куріпки сірої, з обмеженням доступу тварин до зимуючих зелених кормів у невегетаційний період.

З отриманих даних можна констатувати, що посіви зимуючих культур, які є раціон-формульними для місцевої популяції зайця сірого у не вегетаційний період (Kornieiev, 1960; Gruzdev, 1974), своїм топографічним розташуванням спричиняють просторовий перерозподіл особин на досліджуваній території за агрегованим (мозаїчним) типом. Тоді як з віддаленням від зон І зазначений тип розподілу поступово переходив у притаманний вид – дифузний. Виходячи з цього логічним виглядатиме висновок про провідну роль посівів озимих злакових та багаторічних бобових культур у сучасних агроландшафтах як трофічно привабливих стацій для денного залягання зайця сірого у не вегетаційний період. Тоді як їх використання тваринами власне як захисних біотопів відбувалося в 1,9 раза менш інтенсивно, порівняно з периферійними землями під ріллею та стернями сільськогосподарських культур у радіусі до 1,5 км, і водночас – у 1,7 раза інтенсивніше відносно 1,5-3-кілометрово віддалених від зон І земель, що у цих випадках використовували тварини для денного залягання найрідше.

Виявлене вище свідчить також про виняткову еколого-господарську важливість створення оптимальної мозаїчності агроландшафтів, сформовану озимими зерновими та багаторічними кормовими культурами, що належать до І групи трофічної цінності для досліджуваних видів мисливської фауни (Kornieiev, 1960; Gruzdev, 1974; Rudenko, 1986; Osmolovskaia, 1966; Orłowski, Czarnecka, & Panek, 2011; Joannon et al., 2008), для організації їх успішного існування, принаймні у сучасному Лісостепу України, і стимулювання просторового розподілу тварин за рівномірно-агрегованим типом. Це дасть змогу прогнозовано та ефективніше здійснювати господарське управління локальними ценопопуляціями, а також збільшити показники оптимальної місткості мисливських угідь та, відповідно, оптимальної чисельності дичини.

За результатами досліджень, які дали змогу обґрунтувати виняткову екологічну важливість для осілих тварин-фітофагів наявності та вирівняної мозаїчності у сучасних польових мисливських угіддях площ під озими злаковими і багаторічними бобовими сільськогосподарськими культурами, запропонували певні доповнення до "Орієнтовної шкали визначення ступеня поточного впливу різноманітних чинників на мисливську фауну" чинного Порядку, які розроблено відповідно до уніфікованих методологічних принципів розрахунку вже наявних коефіцієнтів (Poriadok provedennia uporiadkuvannia, 2001). Для зручності у користуванні, запропоновано "Коефіцієнт оцінки просторової доступності кормових ресурсів", який, у конкретному випадку, застосовують стосовно кормів І групи трофічної цінності для фітофагів у не вегетаційний період, який можна розрахувати за такою формулою:

$$ПД_{КР} = n_k \times K_6, \quad (1)$$

де: $ПД_{КР}$ – коефіцієнт просторової доступності кормових ресурсів, на який збільшують середній бонітет угідь; n_k – кількість рівномірно розподілених польових контурів під посівами досліджуваної групи кормових ресурсів на одній тисячі гектарів оцінюваних угідь, шт.; K_6 – коефіцієнт збільшення бонітету угідь на наявність додаткової кормової бази, сформованої посівами сільськогосподарських культур, який, згідно з чинною шкалою Порядку (Poriadok provedennia uporiadkuvannia, 2001), становить:

- 0,1 – за наявності до 20 га с.-г. культур на 1 тис. га угідь;
- 0,2 – за наявності більше 20 га с.-г. культур на 1 тис. га угідь.

На практиці рівномірним прийнято вважати просторовий розподіл, за якого величина дисперсії об'єктів становить число, менше від усередненої відстані між ними (Haichenko & Tsaryk, 2012). Це, своєю чергою, характеризує рівномірність розсіювання елементів мозаїчності досліджуваних агрофітоценозів по оцінюваній площі, що має фундаментальне значення для пропорційного задоволення трофічних потреб зосереджених тут територіальних тварин-фітофагів. Таким чином, у запропоновану формулу автоматично закладено поетапне вилучення з розрахунків польових контурів під затребуваними культурами, які межують або перебувають у відносній взаємній близькості, а відтак – не мають індивідуально значущої просторово-кормової цінності.

Окрім запропонованих вище підходів, рекомендуємо внести також такі методико-стилістичні виправлення та доповнення у чинний Порядок (Poriadok provedennia uporiadkuvannia, 2001):

- Пункти 5 таблиць "Класифікація мисливських угідь згідно з класом бонітету в межах природних зон" Порядку під назвами "Орні землі" перейменувати на "Агроландшафти".
- З метою уникнення непорозумінь та колізій, з підпунктів 5.1. вилучити слова "рілля" і "тощо".
- З аналогічною метою, підпункти 5.2. ("С.-г. культури з густою мережею лісосмуг") та 5.3. ("С.-г. культури з рідкою мережею лісосмуг") перейменувати відповідно на "Орні землі з...".
- Бонітети угідь для зайця сірого і куріпки сірої Лісостепової Правобережної та Лівобережної лісомисливських зон у підпунктах 5.2. ("С.-г. культури з густою мережею лісосмуг") і 5.3. ("С.-г. культури з рідкою мережею лісосмуг") понизити на один клас, з метою недопущення подальшого використання відверто завищених показників.
- У зв'язку із систематичною і практично не прогнозованою агрофітоценотичною трансформацією сільськогосподарських ландшафтів в умовах неконтрольованої державою ринкової економіки, бонітування польових угідь у структурі яких орні землі становлять понад 50 %, варто здійснювати один раз на 3-5 років, попри наявні нині вимоги – раз на 15 років.
- Розрахунок середнього бонітету на орних землях раціонально здійснювати у два етапи: розрахунок бонітетів у вегетаційний та не вегетаційний періоди з подальшим виведенням середнього значення із суми чисел. Це дасть змогу уникнути необґрунтованого завищення показників якості польових угідь, зокрема бажано до обчислювальних операцій залучати математичний перерахунок на нормативну тривалість вегетаційного та не вегетаційного періодів у конкретній природній зоні.

Висновки. Для вдосконалення чинної методики мисливськогосподарського бонітування орних земель держави за наявними тут фоновими осілими видами-фітофагами – зайцем сірим та куріпкою сірою, на перший план потрібно висувати оцінкові критерії природної і штучної мозаїчності ландшафтів на фоні просторово-часових характеристик їх укомплектованості багаторічними природними фітоценозами та озимими агрофітоценозами І групи трофічної цінності саме у не вегетаційний період – як два визначальні показники якості польових угідь незалежно від періоду року та пересічності місцевості.

Перелік використаних джерел

- Gruzdev, V. V. (1974). *Ekologiya zaitca-rusaka (Naselenie vida kak jelement landshafta)*. Moscow: MGU Press. 162 p. [in Russian].
- Haichenko, V. A. & Tsaryk, Y. V. (2012). *Ekologiya tvaryn*. Kherson: Oldi-plus; Kyiv: Lira-K. 231 p. [in Ukrainian].
- Joannon, A., Bro, E., Thenail, C., Baudry, J. (2008). Crop patterns and habitat preferences of the grey partridge farmland bird. *Agron Sustainable Dev.*, 28(3), 379–387. <https://doi.org/10.1051/agro:2008011>
- Konverskyi, A. Ye. (Ed.) (2010). *Osnovy metodolohii ta orhanizatsii naukovykh doslidzhen*. Kyiv: Tsentr uchbovoi literatury. 352 p. [in Ukrainian].
- Kornieiev, O. P. (1960). *Zaiets-rusak na Ukraini*. Kyiv: Kyiv. derzh. un-t. 108 p. [in Ukrainian].
- Nastanova (2002). *Nastanova z uporiadkuvannya myslivskykh uhid*. Kyiv: Vyd-vo Derzhkomlisu Ukrainy. 113 p.
- Novytskyi, V. (2017). Dynamika chyselnosti ta stan resursiv fazana zvychnoho v Ukrainському лісостепу. *Vseukrainska hazeta "Poliuvannya ta rybolovlia"*, 2(184), 5. [in Ukrainian].
- Novytskyi, V. (2017). Normatyvne zabezpechennia myslivskoho hospodarstva: shtrykhy do "rozmytoi" kartyny. *Vseukrainska hazeta "Poliuvannya ta rybolovlia"*, 7(189), 16–21. [in Ukrainian].

- Orłowski, G., Czamecka, J., & Panek, M. (2011). Autumn – winter diet of Grey Partridges *Perdix perdix* in winter crops, stubble fields and fallows. *Bird Study*, 58(4), 473–386.
- Osmolovskaia, V. I. (1966). Chislennost i raspredelenie seroi kuropatki v evropeiskoi chasti SSSR. *Zoologicheskii zhurnal*, 45(1), 90–98. [in Russian].
- Poriadok (2001). Poriadok provedennia uporiadkuvannya myslivskykh uhid, zatverdzhnyi Nakazom Derzhavnoho komitetu lisovoho hospodarstva Ukrainy № 56 vid 21 chervnia 2001 r. Retrieved from: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0771-01>.
- Rudenko, F. A. (1986). Chislennost seroi kuropatki, tendentsii i prichyny ee izmeneniia. Voprosy okhotnicheii ornitologii. *Sb. nauch. trudov TsNIL Glavokhoty RSFSR*, (pp. 136–154). Moscow. [in Russian].
- Sheihas, I. M., & Shevchuk, V. V. (2007). Stosovno protsesu vdoskonalennia zastosuvannya "Nastanovy z uporiadkuvannya myslivskykh uhid". *Materialy KhI Pohrebniakivskykh chytan*, (pp. 238–239), 10-12.10 2007 r. Kharkiv. [in Ukrainian].
- Zminy (2006). Zminy do Poriadku provedennia uporiadkuvannya myslivskykh uhid, zatverdzhnyi Nakazom Derzhavnoho komitetu lisovoho hospodarstva Ukrainy № 152 vid 26 chervnia 2006 r. Retrieved from: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0783-06>.

В. П. Новицкий¹, П. В. Мациборук¹, А. А. Миняйло²

¹Институт агроэкологии и природопользования, НААН Украины, г. Киев, Украина

²Национальный университет биоресурсов и природопользования Украины, г. Киев, Украина

ЕКОЛОГО-ХОЗЯЙСТВЕННЫЕ АСПЕКТЫ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ СИСТЕМЫ БОНИТИРОВКИ ОХОТНИЧЬИХ УГОДИЙ АГРОЛАНДШАФТОВ УКРАИНЫ (НА ПРИМЕРЕ ЛЕСОСТЕПНОЙ ЗОНЫ)

Доказано, что законодательно регламентированные подходы к бонитировке открытых ландшафтов Украины, в частности ее лесостепной зоны, основаны преимущественно на оценке средоформирующих свойств природных и антропогенно измененных экосистем. Это косвенно характеризует защитные качества полевых угодий, тогда как кормовые – оставляет без классификации. Выявлено, что зимующие растительные культуры своим топографическим расположением вызывают пространственное перераспределение зайца-русака на исследуемой территории по агрегированному типу. Тогда как с удалением от озимых посевов указан тип распределения постепенно переходил в присущ для вида – диффузный. Обоснована ведущая роль посевов озимых злаковых и многолетних бобовых культур в современных агроландшафтах Лесостепи Украины в качестве трофически привлекающих стаций для дневного залегания зайца-русака в невегетационный период. Для усовершенствования действующей методики охотничьей бонитировки пахотных земель государства предложено в первую очередь использовать оценочные критерии естественной и искусственной мозаичности ландшафтов на фоне пространственно-временных характеристик их укомплектованности многолетними природными фитоценозами и озимыми агрофитоценозами I группы трофической ценности именно в невегетационный период, как два определяющих показателя качества полевых угодий независимо от периода года и пересеченности местности. Высказанные замечания и предложения рекомендовано рассматривать как временный вариант улучшения ситуации к кардинальному реформатированию действующей нормативно-правовой базы по упорядочению охотничьих угодий государства.

Ключевые слова: лесостепь; полевая фауна; оценка пахотных земель.

V. P. Novytskyi¹, P. V. Matsiboruk¹, A. A. Minyaylo²

¹Institute of Agroecology and Environmental Management, NAAS Ukraine, Kyiv, Ukraine

²National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine

ECOLOGICAL-AGRICULTURAL ASPECTS OF IMPROVING THE ASSESSMENT SYSTEM OF HUNTING GROUNDS OF AGRO-LANDSCAPES OF UKRAINE (ON THE EXAMPLE OF THE FOREST-STEPPE ZONE)

It is proved that legally regulated approaches to the promotion of open landscapes of Ukraine, in particular its forest-steppe zone, are based mainly on the assessment of the environment-forming properties of natural and anthropogenically altered ecosystems. It indirectly characterizes the protective qualities of the field, while the forage – leaves the classification. It is revealed that wintering plant crops, due to their topographical position, cause spatial redistribution of gray hare in the investigated area by aggregate type. Then, with the distance from the winter crops, the specified type of distribution gradually became inherent in the species – diffuse. The leading role of crops of winter cereals and perennial legumes in the modern agrolandscapes of the Forest-steppe of Ukraine as the trophic-attractive stages for the day laying of gray rabbit in the non-vegetative period is substantiated. While their use of animals in their own right as a protective habitat was 1.9 times less intense than in the peripheral plots of land under arable land and stems of agricultural crops within a radius of 1.5 km and at the same time 1.7 times more intense. Relatively 1.5-3 km distant lands, which, in these cases, were used by animals for daily occurrence the least. To improve the current method of hunting boniting of the arable land of the state in the available economically useful sedentary phytophagous species here – Gray Hare and Gray Partridge, it is proposed to put forward the evaluation criteria of natural and artificial mosaic of landscapes against the background of spatial and temporal characteristics of their manning with long-term natural phytocenoses and winter agrophytocenoses of the first trophic value group is precisely in the non-vegetation period as two determinants of the quality of field lands, regardless of the period of And cross-country terrain. It is recommended to consider the comments and suggestions as a temporary option to improve the situation before the fundamental reformatting of the current regulatory framework on the regulation of hunting grounds of the state by a wide range of highly specialized scientists, taking into account the best world experience.

Keywords: Forest-steppe; Field fauna; Arable land assessment.